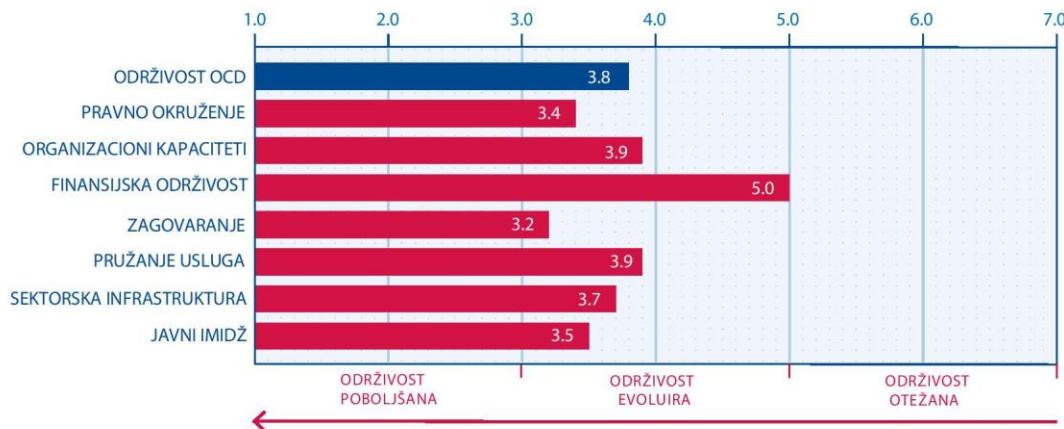

BOSNA I HERCEGOVINA

glavni grad : Sarajevo
populacija: 3,849,891
BDP po glavi stanovnika (PPP): \$12,800
Ljudski razvojni indeks: visok (0.768)
Indeks sloboda: djelomično slobodna (55/100) (55/100)

UKUPNA ODRŽIVOST OCD: 3.8¹

Opšti izbori održani su u Bosni i Hercegovini (BiH) u oktobru 2018. godine. Međutim, neriješeni politički sporovi, kao što je recimo onaj oko izbornog zakona, predstavljajuće evidentno prepreku da se formira vlast. Pomenuti problemi u formiranju vlasti mogli bi imati značajan uticaj i na mogućnost organizacijama civilnog društva da sprovode planirane aktivnosti i projekte, budući da kada ministarstva rade u tehničkom mandatu tada je i finansiranje za nastupajući period upitno. Ne postoji realna procjena kada bi se ova složena situacija mogla riješiti.

Nerazjašnjene smrti dvojice mladića u 2016. i 2018. godini izazvale su značajne građanske pokrete u Sarajevu i Banja Luci 2018. godine, koji su okupili veliki broj građana, uključujući podršku više od 200.000 ljudi na društvenim mrežama. Demonstranti su optužili vlasti da prikrivaju izvršioce ubistava i apelovali na zaustavljanje koruptivnog scenarija i nemara u obavljanju dužnosti pravosudnih organa. Ovo je prvi put od 2014. godine da je BiH doživjelo ovako masovnu mobilizaciju stanovništva a policija je upotrijebljavala i nasilne mjere - uključujući privođenja, premlaćivanja, hapšenja i zatvaranja - kako bi spriječila demonstrante da se svakodnevno okupljaju na centralnom trgu u Banja Luci. Nekoliko aktivista osumnjičeno je za krivična djela protiv javnog reda, za koja je zapriječena maksimalna kazna do dvanaest godina zatvora.

Ukupna održivost organizacija civilnog društva u BiH nije se značajno promjenila tokom 2018. godine. Jedina dimenzija koja bilježi promjenu u ocjeni bila je finansijska održivost, koja se pogoršala s obzirom da se finansiranje OCD-a nastavilo smanjivati, pri čemu i neke međunarodne organizacije apliciraju i primaju sve više direktnih donatorskih sredstava.

Proces objedinjavanja osamnaest registara OCD u BiH, koji sada uključuju i one iz Republike Srpske (RS), konačno je dovršen. U decembru 2018. godine u zbirnom e-registrusu organizacija civilnog društva, koje je objedinilo Ministarstvo pravde BiH, bilo je evidentirano 25.495 pravna subjekta - udruženja i fondacije. Registr pruža informacije o imenu i akronimu organizacija, registracijskom broju i mjestu registracije, adresi i imenu ovlaštene

¹ Zbir za dimenziju Organizacioni kapacitet je rekalibriran u 2018. godini, u cilju bolje procjene stanja u zemlji te logičnije pozicije prema zbrojima ostalih zemalja u regionu. Ovo je rezultiralo promjenom ukupnog zbiru održivosti OCD, dok se u realnosti održivost OCD nije promjenila od prethodne godine.

osobe, ali nema ostale kontakt informacije, koje bi omogućile drugim subjektima da lako stupe u kontakt sa registovanim udruženjima i fondacijama.

PRAVNO OKRUŽENJE: 3.4

Pravni ambijent u BiH nije se značajno promjenio tokom 2018. godine. Tri zakona i dalje regulišu rad udruženja i fondacija u BiH - Zakon o udruženjima i fondacijama BiH te posebni zakoni za svaki od entiteta u BiH, Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) i Republike Srpske (RS). Udruženja i fondacije mogu se registrovati u bilo kojem od osamnaest administrativnih ureda (Ministarstvo pravde BiH, Ministarstvo pravde FBiH, pet osnovnih sudova u Republici Srpskoj, Brčko Distrikt BiH i deset kantonalnih ministarstava pravde). OCD koje se žele registrovati na državnom nivou mogu koristiti i e-registar Ministarstva pravde BiH a naknada za registraciju iznosi 200 KM (120 USD).

Zakon o udruženjima i fondacijama na državnom nivou je izmijenjen i dopunjjen u novembru 2016. godine kako bi odražavao zahtjeve i preporuke Odbora stručnjaka za procjenu mjera za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma (MONEYVAL) i Radne grupe za finansijske aktivnosti (FATF). Očekuje se da će unesene promjene, između ostalih i one koje obavezuju OCD da podnesu godišnji finansijski izvještaj, povećati transparentnost rada OCD. Zakoni u FBiH i RS još uvijek nisu revidirani niti usklađeni, iako se i na njih primjenjuju zahtjevi MONEYVAL-a i FATF-a.

Prema Zakonima o udruženjima i fondacijama u BiH, vlasti mogu zatvoriti ili novčano kazniti OCD koje ne poštuju odredbe koje regulišu njihova prava i obaveze. Tokom 2018. godine ugašeno je i/ili brisano iz svih registara ukupno 534 OCD, od kojih je kod 316 to učinjeno po odluci nadležnog organa a kod 218 odlukama organa samih OCD. Iako OCD u principu mogu slobodno djelovati, problematizirati pitanja od javnog interesa i izražavati kritike bez straha od sankcija, vlasti i predstavnici političkih stranaka nastavljaju sa prijetnjama onim organizacijama civilnog društva koje svojim aktivnostima doprinose razotkrivanju korupcije. OCD kao što su „Transparency International“ i „Zašto Ne“ te mediji koji se bave istraživačkim novinarstvom, kao što je portal Buka u Banja Luci, FENA u Sarajevu, Dnevni list d.o.o. u Mostaru, pod latentnom su prijetnjom za pokretanje pravnih radnji protiv njih za objavljene tekstove. Projekat osnaživanja nezavisnih medija (IMEP) koji finansira USAID pruža između ostalog i podršku u pravnom zastupanju za medijske organizacije i novinare na koje se odnose politički motivirane tužbe za klevetu. Tokom 2018. godine, u tri slučaja su takvi zahtjevi, u prvostepenom postupku, riješeni u korist medija.

Poreski tretman organizacija civilnog društva definisan je zakonima na državnom i entitetском nivou mada oni nisu uvijek međusobno usklađeni. Organizacije civilnog društva u Republici Srpskoj ne moraju plaćati porez na dohodak od donacija iz budžeta ili drugih javnih sredstava, sponzorstava ili donacija u gotovini te u materijalnim sredstvima. Donatori u Republici Srpskoj primaju odbitke do 3% od ukupnog godišnjeg prihoda od donacija organizacijama koje pružaju humanitarne, kulturne, sportske i socijalne usluge, a 2% za sponzorske troškove. U Federaciji BiH, materijalne i finansijske donacije u kulturne, obrazovne, naučne, zdravstvene, humanitarne, sportske i vjerske svrhe se odbijaju do 0,5% prihoda ostvarenog u prethodnoj godini, ali samo za pojedince koji obavljaju samostalnu djelatnost.

Prema Zakonu o porezu na dodatnu vrijednost BiH OCD-i plaćaju porez (PDV) na troškove ostvarene u okviru aktivnosti po odobrenim donacijama, iako postoje izuzeci. Na primjer, OCD koje primaju sredstva od Vlade SAD ili Evropskog instrumenta za demokratiju i ljudska prava (EIDHR), finansiranog od Evropske unije (EU), moraju prvo platiti PDV a potom podnijeti zahtjev za povrat novca. Sa druge strane EU fondovi iz Instrumenata za

pretprištupnu pomoć (IPA) u potpunosti su oslobođeni plaćanja PDV-a, sa posebnom potvrdom kojom se obezbeđuje da se na fakturama za troškove ne iskazuje PDV.

Registravane organizacije civilnog društva, bez obzira gdje su registrovane, imaju pravo da se bave aktivnostima koje stvaraju prihod, ako su srodne njihovim statutarnim aktivnostima. OCD nisu u sistemu PDV ako im godišnji prihodi iz svih izvora ne prelaze 50.000 KM (oko 30.000 USD). U 2018. godini 242 OCD u FBiH i 543 OCD u RS imale su prihode koji su prelazili ovaj iznos. Vlada Republike Srpske je u januaru 2018. godine usvojila Platformu za razvoj socijalnog preduzetništva, koja pruža osnov za razvoj, promociju i podršku socijalnom preduzetništvu. Organizacijama civilnog društva takođe je zakonski dozvoljeno da učestvuju na tenderima za vladine ugovore na svim nivoima - državnim, entitetskim i kantonalnim.

Još uvijek postoji nedostatak usluge besplatnih pravnih savjeta i neprofitnih odvjetnika. Iako OCD mogu dobiti besplatne pravne savjete, npr. od Smart Resursnog Centra u okviru Centra za promociju civilnog društva (CPCD) ili udruženja Vaša prava - Mreže za pravnu pomoć, to je nedovoljno da se pokriju potrebe sektora.

ORGANIZACIONI KAPACITET: 3.9²

Organizacioni kapaciteti su ostali identični u 2018. u odnosu na prethodnu godinu. Uprkos značajnim ulaganjima donatora u programe izgradnje kapaciteta tokom protekle dvije decenije, OCD u projektu još uvijek imaju ograničene organizacione kapacitete.

Mnoge OCD u svojim statutima imaju jasno definisane misije i ciljne grupe, kao što su osobe sa invaliditetom, ratni veterani ili marginalizovane grupe, itd. Međutim, zbog neophodnosti njihovog oslanjanja na donatorska sredstva - kako domaća tako i strana - fokus njihovog rada često je određen raspoloživošću sredstava, bez obzira što se to razlikuje od njihovih misija ili problema sa kojima se suočavaju ciljne grupe čije interese one zastupaju.

ORGANIZACIONI KAPACITETI U BiH

Tokom 2018. godine OCD su podržale velike građanske proteste, prve u nekoliko posljednjih godina. Neformalni i uticajni pokreti su se pojavili u Sarajevu i Banja Luci nakon pogibije dvojice mladića Dženan Memića u Sarajevu 2016. godine i Davida Dragičevića u Banja Luci 2018. Aktivisti ovih pokreta, predvođeni roditeljima ovih mladića, tvrde da su obojica ubijena i da su dokazi sakriveni ili sabotirani. Pokreti su dobili masovnu podršku. Okupljanja su bila svakodnevna a oko 40.000 ljudi pridružilo se protestu u Banja Luci samo tokom jednog dana u oktobru kada je okupljanje bilo najmasovnije, dok su se aktivisti na protestima u Sarajevu okupljali povremeno, u mnogo manjem broju od ovoga u Banja Luci. Do kraja 2018. godine, stranice društvenih medija koje su podržavale proteste imale su preko 200.000 sljedbenika. Okupljanja su se odvijala na glavnom trgu u Banja Luci ali i na drugim mjestima tokom cijele godine. Na kraju su završena nasilnom policijskom akcijom, uključujući hapšenje i pritvaranje aktivista.

Ograničen broj organizacija civilnog društva priprema strateške planove. Većini malih OCD nedostaje kapacitet ali i motivacija da planiraju i sprovode aktivnosti na osnovu strateških planova, jer njihovo oslanjanje na donatorska sredstva znači da prioriteti donatora pokreću i omogućavaju provođenje većine aktivnosti OCD.

² Zbir za dimenziju Organizacioni kapacitet je rekalibriran u 2018 u cilju bolje procjene stanja u zemlji te logičnije pozicije prema zbirovima ostalih zemalja u regionu. Navedena vrijednost zbiru stoga ne odražava smanjenje nivoa Organizacionih kapaciteta, koji su u najvećoj mjeri u 2018 ostali identični kao i u 2017.

Većini organizacija civilnog društva nedostaju funkcionalne strukture i procedure koje su potrebne da bi njihovo poslovanje postalo transparentnije i odgovornije. Procjena je da mali broj organizacija civilnog društva imaju sve potrebne pravilnike za regulisanje internih procedura. Pored toga, malo organizacija civilnog društva ima efektivne upravne odbore, koji kada i postoje fokusiraju se uglavnom na odobravanje izveštaja za godišnje skupštine organizacija civilnog društva, umjesto da preuzmu aktivnu ulogu u planiranju aktivnosti organizacije i pribavljanju finansijske potpore.

Prema podacima Zavoda za statistiku FBiH i RS, OCD-i su tokom 2018. godine u prosjeku zapošljavali 1.895 ljudi u FBiH i 1.044 u RS-u. Male OCD generalno nemaju stalno zaposleno osoblje, srednje velike organizacije imaju jednog ili dva stalno zaposlena, a velike OCD zapošljavaju pet ili više ljudi. OCD doživljavaju značajne fluktuacije osoblja zbog njihovog oslanjanja na finansiranje koje je zasnovano na projektima. Pored toga, organizacije civilnog društva generalno imaju ograničena sredstva za obuku novog osoblja, jer oskudni resursi uglavnom idu samo na implementaciju projekata.

Mnoge OCD angažuju volontere, bilo da obavljaju interne aktivnosti organizacije ili da budu potpora osobljku koje radi na specifičnim projektima. Prema saznanjima CPCD-a i drugih partnera, prikupljenih u okviru aktivnosti USAID Programa održivog razvoja civilnog društva (CSSP), veliki broj malih OCD posluje isključivo na volonterskoj osnovi ili minimalnoj finansijskoj podršci iz lokalnih budžeta a nemaju dovoljno kapaciteta da uspješno apliciraju za finansiranje stranih donatora. Zakoni o volontiranju te Zakoni o udruženjima i fondacijama postavljaju smjernice za angažovanje volontera, ali ne postoji istraživanje u kojem obimu se te odredbe i primjenjuje. Prema Svjetskom indeksu za dodjelu sredstava za 2018. godinu, samo 7 posto ispitanika izjavilo je da su sudjelovali u volonterskoj akciji u 2017. godini, u usporedbi sa 6 posto u 2016. i 4 posto u 2015. godini. U 2018. registrovano je 30 ugovora za volontiranje kod Ministarstva pravde FBiH te 26 ugovora pri Volonterskom servisu Republike Srpske.

Organizacijama civilnog društva generalno nedostaju sredstva za kupovinu nove opreme, jer većina donatora ne odobrava sredstva za ovu svrhu. Gotovo sve OCD koriste internet, a manji broj OCD ima svoje web stranice. Kao primjer, po evidenciji iz baze podataka Smart Resursnog Centra koja sadrži 5,624 organizacije, 35,1% OCD ima web stranice od čega je 40% ovih organizacija sa sjedištem u Kantonu Sarajevo.

FINANSIJSKA ODRŽIVOST: 5.0

prihode i na taj način doprinosu finansiranju svojih aktivnosti.

Razni međunarodni donatori, uključujući EU, USAID, Švedsku agenciju za međunarodnu razvojnu saradnju (SIDA) te nekoliko ambasada, nastavljaju pružati finansijsku podršku organizacijama civilnog društva u BiH za programe u oblastima kao što su demokratizacija, rodna ravnopravnost, prava lezbejki, gej, biseksualnih, transrodnih,

Finansijska održivost organizacija civilnog društva se neznatno pogoršala u 2018. godini, jer se finansijska podrška smanjila i postala je manje pristupačna za mnoge OCD. Neke organizacije su zatvorene ili efektivno prestale sa radom 2018. godine. Na primjer, Žene Ženama su prestale sa radom 2018. godine nakon dvadeset godina rada a i mnoge druge, vrlo ugledne organizacije, koja imaju dugoročni fokus i strateški pristup, također se bore da se ne zatvore zbog nedostatka sredstava.

Većina OCD imaju poteškoće u obezbeđenju finansijskih sredstava koja su im potrebna. Samo mali broj organizacija civilnog društva imaju kapacitet da odgovore na pozive za podnošenje prijedloga, posebno od međunarodnih donatora, ili da ponude usluge koje stvaraju direktnе

interseksualnih i queer osoba (LGBTIQ), izgradnji organizacijskih kapaciteta, naporima u borbi protiv korupcije i zaštite okoliša. Međunarodni donatori obično postavljaju nerealne limite iznosa za koje se u okviru grantova mogu pokrivati plate i operativni troškovi, što predstavlja značajan problem za OCD. Velike međunarodne organizacije kao što su Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE), Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), Fond Ujedinjenih nacija za djecu (UNICEF), itd., i dalje apliciraju za sredstva direktno od donatora, a zatim ih one dodjeljuju lokalnim organizacijama civilnog društva. Njihove naknade i troškovi oduzimaju veliki dio ukupnih raspoloživih sredstava, a njihovo uključivanje u procedure distribucije smanjuje osjećaj vlasništva nad procesom i javnim interesom među lokalnim organizacijama civilnog društva. USAID, EU i Sida nastavljaju da angažuju domaće organizacije civilnog društva da upravljaju projektima finansiranim iz inostranstva koji uključuju i procedure pod-grantova. Na primer, CPCD administrira male grantove u okviru IMEP-a, te ih dodjeljuje medijima i pojedincima koji proizvode medijski sadržaj, kao nezavisni autori uz visok profesionalni kvalitet. Domaće javno finansiranje daleko premašuje nivo sredstava stranih donatora. Međutim, većina tih sredstava namijenjena je sportskim klubovima i organizacijama osnovanim radi rješavanja pitanja i problema nastalih kao posljedice rata 1992-95. Godine 2018., oko 10.000 demobilisanih vojnika u FBiH protestovalo je zbog dodjele vladinih sredstava za 1,608 organizacija civilnog društva proisteklih iz rata, naglasivši da ta udruženja, od kojih mnoga imaju bliske veze s političkim strankama, ne doprinose poboljšanju položaja ove populacije te je ispotavljen zahtjev da vlada, umesto na taj način, vrši isplate direktno članovima ovih udruženja.

Transparentnost javnog finansiranja je ograničena. Propisi omogućavaju da se značajna sredstva distribuiraju po diskrecionom pravu funkcionera ministarstava te ponekad ne prate njihove strateške ciljeve ili godišnje planove rada. Lokalne vlasti, od kojih se finansira oko 50% domaćeg javnog izdvajanja za OCD, često ne objavljaju javne pozive za dodjelu grantova ili ne primjenjuju adekvatne procedure odabira po osnovu javnog pozive. Ponekad se ne isplate grant sredstva ni nakon potpisivanja ugovora ili čak kada se već obave sve aktivnosti. Lokalne vlasti često ne sprovode planove monitoringa i evaluacije, ne zahtijevaju izvještaje za potrošena sredstva niti procjenjuju rezultate aktivnosti koje su finansirali.

Filantropija je nedovoljno razvijena i bilo bi potrebno kreirati stimulativniji pravni okvir i povoljniju poresku politiku. Neke velike kompanije, kao što su Telekom BiH, Elektrodistribucija, M:tel, Coca-Cola, ASA Prevent, Microsoft BiH i Philip Morris, dodjeljuju grantove organizacijama civilnog društva. Državna preduzeća podržavaju rad OCD-a, ali generalno govoreći, najčešći slučaj je da ograničavaju svoju podršku organizacijama koje imaju bliske veze sa upravnim strukturama, odnosno političkim partijama na vlasti. Ne postoji sistemski i transparentan mehanizam za podršku OCD ali neke od OCD dobivaju novac od pojedinaca ili traže od njih da sponzorišu specifične aktivnosti. Na primjer, neke OCD prikupljaju donacije putem humanitarnih telefonskih linija, posebno za liječenje bolesne djece. Mnogi pojedinci doniraju hranu javnim kuhinjama. Tokom vanrednih situacija ili prirodnih katastrofa, pojedinci redovno doniraju novac, materijale i drugu podršku u naturi.

Malo organizacija civilnog društva dopunjaju svoj prihod prodajom proizvoda, pružanjem usluga ili iznajmljivanjem svoje imovine, a nivo prihoda koji se dobije od takvih aktivnosti je obično minimalan. Članarine su simbolične i ne prikupljaju se redovno, tako da je i takav doprinos budžetima organizacija civilnog društva uglavnom neznatan. Socijalno preduzetništvo počinje da se razvija. Neke organizacije civilnog društva dobine su sredstva iz regionalnog programa Smart Start, za projekte socijalnog poduzetništva koje je finansirala EU. Osim toga, u 2018. godini, Mozaik je pokrenuo online i offline platformu kako bi podržao aktivizam i socijalno poduzetništvo. Kroz ovu inicijativu, preduzetnici mogu pristupiti računovodstvenoj, pravnoj, marketinškoj i prodajnoj podršci, kao i mentorima za specifične aspekte njihovog poslovanja.

Većina OCD nemaju dobre sisteme finansijskog upravljanja ili ne funkcionišu na transparentan način. Zakon nalaže svim organizacijama civilnog društva da dostavljaju godišnje finansijske izvještaje Finansijsko informativnoj agenciji (FIA) u Federaciji BiH i Agenciji za posredovanje, informatiku i finansije (APIF), u Republici Srpskoj. Međutim, mnoge OCD ne poštuju ove zahtjeve. Kada nadležni organi vrše provjere, organizacije civilnog društva koje ne podnesu ove izvještaje mogu se naći u velikim problemima naročito ako nemaju sredstva za plaćanje izrečenih kazni. U 2018. 14.911 organizacija, što uključuje 9.210 u Federaciji BiH i 5.701 u Republici Srpskoj, podnijele su finansijske izvještaje. Većina OCD nemaju sredstva za nezavisne finansijske revizije, iako neki projekti imaju predviđena sredstva za ovu svrhu.

ZAGOVARANJE 3.2

Zagovaranje koje vrše organizacija civilnog društva u BiH nije se značajno promijenilo u 2018. godini. Svi nacrti zakona na nivou Vijeća ministara BiH moraju biti objavljeni na platformi za e-konsultacije, što omogućava svakom zainteresiranom pojedincu, organizacijskoj, odnosno cjelokupnoj javnosti, da dobije informacije o tim dokumentima. Do kraja 2018. godine na platformi Vijeća ministara BiH registrirana je pedeset i jedna državna institucija (u odnosu na trideset osam u 2017. godini), održano je 191 konsultacija, objavljen je 151 izvještaj. Preko 1.000 pojedinaca i organizacija aktivno je koristilo platformu tokom 2018. godine. U Federaciji BiH se gradi slična platforma za koju se očekuje da postane funkcionalna 2019. godine. U Republici Srpskoj nema proaktivnog sistema konsultacija, iako se nacrti zakona objavljaju u Službenom glasniku i građani mogu podnijeti komentare u pisanom obliku. Na nižim upravnim nivoima, kantoni i općine organiziraju se javne rasprave o budžetima i drugim pravnim dokumentima. Međutim, ovakav način ne omogućava građanima da se njihove sugestije adekvatno komentiraju ili da na formalan način postanu javno dostupne.

U periodu koji je prethodio Opštim izborima u oktobru 2018. godine, bilo je neusklađenosti i neprihvatanja inicijativa koje podnose OCD te obaveze vlada i parlamenta da ih postave na dnevni red i razmotre. Zvaničnici su nastojali da odgovore samo na one inicijative OCD koje su istovremeno zahtjevane od međunarodne zajednice, što im je pomoglo da tako ispune i neku svoju obavezu, ili da se stvori dojam da to vladajuće stranke podržavaju. Uprkos takvom odnosu, OCD su u 2018. imale više uspješnih zagovaranja. Vijeće ministara BiH je 6. juna 2018. godine usvojilo Platformu za mir, koja promoviše izgradnju mira i pomirenje među etničkim i vjerskim zajednicama u BiH. Dokument je rezultat trogodišnjih napora organizacija civilnog društva, okupljenih oko Mreže za izgradnju mira, koje su radile sa drugim zainteresiranim stranama putem okruglih stolova, fokus grupa i konferencija na izgradnji održivog mira u BiH.

Kao što je već rečeno, OCD su podržale masovne građanske proteste kao odgovor na pogibije Dženana Memića u Sarajevu 2016. godine i Davida Dragičevića u Banja Luci 2018. godine. Kao rezultat protesta, pokrenute su dodatne pravne aktivnosti koje su ukazivale na uključenost i odgovornost pojedinaca i grupa bliskih vladajućim strankama u cjelokupni razvoj događaja. U slučaju Memić, istrage su rezultirale krivičnom prijavom protiv glavne tužiteljice Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo za zloupotrebu položaja i ometanje pravde. Istrage su tokom 2018. još uvijek bile u toku.

Vlada Sarajevskog kantona usvojila je Nacrt strategije za mlade 2018. godine. Ovaj strateški dokument je kreiran uz podršku predstavnika nadležnih ministerstava, skupštinskih tijela, Grada Sarajeva i nekoliko OCD, uključujući i Studentski parlament Univerziteta u Sarajevu, Udruženja učenika srednjih škola u BiH i Vijeća mladih Kantona Sarajevo. Mladi ljudi su također bili uključeni u velike građanske pokrete u Sarajevu i Banja Luci, izazvane pogibijama Memića i Dragičevića.

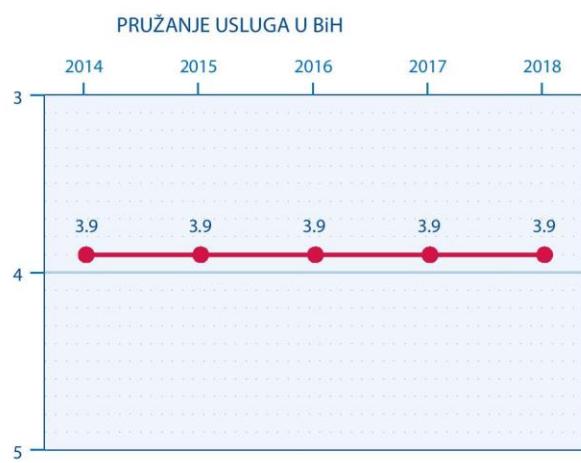
Nakon aktivnosti koje su 2015. godine započele organizacije civilnog društva, uglavnom Transparency International, Analitika i Centar za istraživačko novinarstvo (CIN), Vijeće ministara BiH je 5. decembra 2018. godine usvojilo politike i standarde za povećanje transparentnosti vlasti i javnog pristupa informacijama. Ovi standardi idu korak dalje od Zakona o slobodi pristupa informacijama (ZOSPI), koji je usvojen još 2000. godine, zahtijevajući od administrativnih tijela da proaktivno objavljaju informacije o svom radu. Međutim, status BiH u Partnerstvu za otvorenu vlast (OGP) proglašen je u decembru 2018. godine neaktivnim zbog nedostatka dogovora među svim zainteresiranim stranama i neadekvatnog učešća nadležnih organa Republike Srpske.

Mreža za eliminaciju nasilja nad djecom (NEVAC), uz podršku Ureda za ljudska prava Tuzla (HRO Tuzla) i CPCD-a, vodila je kampanju za izmjenu i dopunu Porodičnog zakona u Federaciji BiH i Republici Srpskoj u cilju zabrane tjelesnog kažnjavanja djece te nametanjem strožijih sankcija protiv ljudi koji fizički kažnjavaju djecu. Više od 16.000 građana potpisalo je peticiju koja podupire ove inicijative, a očekuje se da će obje biti usvojene tokom 2019. godine. Sarajevski otvoreni centar (SOC) započeo je intenzivnu kampanju za usvajanje Zakona o jednakosti spolova u BiH i promovisanje adekvatne zastupljenosti žena u parlamentima u pripremi Opštih izbora 2018. godine. Očekuje se da će to biti i u zakonodavnom planu za 2019. godinu.

Vještine lobiranja u BiH su na početnom nivou te je malo primjera konkretnih i uspješnih lobističkih napora OCD-a. Proces uspostavljanja savjetodavnog tijela Vijeća ministara BiH za civilno društvo pokrenut je 2018. godine, kao što je i predviđeno Sporazumom o saradnji Vijeća ministara BiH sa civilnim društvom u BiH iz 2017. godine. Ovo tijelo, koje će se sastojati od pet predstavnika OCD-a, biće uključeno u sve aktivnosti Vijeća ministara koje se odnose na civilno društvo. Jedan od prvih zadataka ovog tijela biće nastavak rada na Pravilniku o kriterijima i uslovima za finansiranje i sfinansiranje programa i projekata od javnog interesa koji provode udruženja i fondacija te učešće u izradi Strategije za civilno društvo u BiH, kao jednom od ključnih razvojnih dokumenata.

Uz podršku USAID-ovog Programa održivosti civilnog društva (CSSP), dvadeset organizacija civilnog društva nastavilo je da zagovara izmjene Zakona o porezu na prihode i Zakona o porezu na dobit u Federaciji BiH i Republici Srpskoj kako bi se povećale poreske olakšice za donatore. Iako je suština zahtjeva predstavljena svim političkim partijama u oba parlamenta, ni jedan od njih tokom godine nije uključio pomenuta pitanja niti promovisanje filantropije u svoje agende. Slično tome, mnoge inicijative koje je vodila Koalicija za prava marginalnih grupa (KOMA) te KULT koji je vodio kampanju za poboljšanje procesa povrata PDV-a nisu za sada postigli konkretan rezultat.

PRUŽANJE USLUGA: 3.9

Nivo pružanja usluga od strane OCD-a nije se značajno promijenio u 2018. godini. OCD nastavljaju pružati uglavnom socijalne usluge, uključujući sigurne kuće, dnevne centre za osobe sa poteškoćama u razvoju te napuštenu djecu, obuku za mlade i starije osobe, itd. Usluge OCD se realizuju ograničenim raspoloživim sredstvima, koja se najčešće fokusiraju na oblasti koje su određene vladinim strategijama i odlukama, a ne stvarnim lokalnim potrebama i prioritetima.

Neke OCD nude usluge međunarodnim organizacijama u nastojanju da osiguraju svoju održivost. Na primer, CPCD ima ugovor o uslugama sa Vijećem Evrope za organizovanje konferencija i druga logistička pitanja. Za većinu svojih istraživanja, studija i analiza OCD obezbeđuju široku dostupnost drugim organizacijama civilnog društva, državnim organima i javnosti na svojim web stranicama.

OCD pružaju besplatne usluge korisnicima ako su one finansirane donatorskim sredstvima. OCD koje pružaju komercijalne usluge podliježu istim propisima kao i svako drugo pravno lice koje se bavi istom vrstom aktivnosti. U 2018. regionalni program Smart Start, finansiran od EU, dodijelio je 12 grantova OCD-ima za projekte socijalnog poduzetništva. Dobitnici grantova uključuju i organizacije "Osmijeh za osmijeh", koji omogućava aktivnosti za mlade u manjim zajednicama; "Agora Centar za cjeloživotno učenje", koji pruža neformalno obrazovanje usmjereni na osobni razvoj i razvoj zajednice; "Socijalni i obrazovni centar" (SEC), koji obučava odrasle osobe za brigu i zadovoljenje potreba osoba kao što su stari i iznemogli te djeca sa smetnjama u razvoju i napuštena djeca; "Eko Element", koji nudi edukativne aktivnosti o životnoj sredini; "Centar Creativo", koji nudi edukaciju za pripremu

video produkcije, upravljanje kampanjama i uslugama obuke za poslovne subjekte, vladine institucije, organizacije civilnog društva i pojedince; "Intrag d.o.o.", koji pruža usluge profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba sa invaliditetom, itd.

Vlada generalno ne cijeni dovoljno doprinos organizacija civilnog društva, uključujući i pružanje usluga u oblastima koje vladine agencije ne uspijevaju da pokriju, zapošljavanje pojedinaca koji se smatraju teško zapošljivim ili koji pripadaju marginaliziranim grupama te razvijanje komercijalnih aktivnosti u udaljenim ruralnim područjima. Općinske i kantonalne vlade povremeno sklapaju ugovore s organizacijama civilnog društva, međutim, podrška se često distribuira na temelju političkih veza i podobnosti.

SEKTORSKA INFRASTRUKTURA: 3.7

Infrastruktura koja podržava sektor OCD-a nije se značajno promjenila tokom 2018. godine. Nedostatak finansiranja i dalje ograničava snagu sektorske infrastrukture. Na primjer, mogućnosti besplatne obuke za OCD-e od međunarodnih donatora, u najboljem slučaju, i dalje su sporadična a još uvijek nema podrške za OCD-a iz lokalnih donatorskih sredstava u 2018. godini.

Smart Resursni Centar jedan je od rijetkih koji je podržavao organizacije civilnog društva u BiH, distribuirajući informacije i pružajući obuke, besplatne pravne savjete te usluge organizovanja događaja. Ipak aktivnosti su tokom 2018. godine značajno smanjene a neke od usluga su zbog nedostatka sredstava potpuno izostale. Smart Resursni Centar komunicira bazu podataka od šezdeset pet individualnih trenera te pruža informacije o civilnom društvu, putem baze podataka koja sadrži 5,624 organizacije, velikom broju pojedinaca, organizacija, kompanija i javnih institucija. Tokom 2018. godine, internet stranica Smart Resursnog Centra imala je više od 4 miliona posjeta, a više od 7.000 sljedbenika kontaktiralo je Smart Resursni Centar putem različitih društvenih mreža. Internet stranica Mreže za izgradnju mira takođe prezentira važne informacije o mogućnostima finansiranja za OCD, kao i druge važne teme civilnog društva. Organizacije civilnog društva su aktivno koristile web stranicu, koja je tokom 2018. imala više od 3 miliona poseta, prvenstveno da bi dobila informacija o mogućnostima za finansiranje. Kao što je to bio slučaj i 2017. godine, ne postoje domaće donatorske organizacije koje bi institucionalno pomagale OCD-ima da provedu aktivnosti u skladu sa lokalnim potrebama.

Mreže i koalicije te njihov rad i aktivnosti i dalje zavise prvenstveno od projekata. Koalicija "Pod lupom" koju je finansirao USAID dala je veliki doprinos procesu pripreme i realizacije Opštih izbora u oktobru, 2018. godine, prezentirajući mnoge nepravilnosti i educirajući birače o tome kako da ostvare svoja demokratska prava. Mreža za izgradnju mira, Mreža pravde, Žene BiH - Sigurna mreža, KOMA, Snažniji glas za djecu i NEVAC su nastavili sa radom i tokom 2018. Ove mreže su također povećale svoju održivost, otpornost i utjecaj kroz izgradnju kapaciteta za prikupljanje sredstava i racionalizaciju njihovih zajedničkih aktivnosti kombinovanjem pojedinačnih programa. Kao donatori, EU, SIDA i USAID zadržali su konzistentan pristup izgradnji kapaciteta OCD za pribavljanje finansijskih sredstava. Međutim, donatori su smanjili svoju podršku za obuku OCD. U 2018, OCD su imale mogućnost za trening i obuke samo u okviru finansiranih projekata. Te obuke su obuhvatile različite teme kao što su pisanje prijedloga projekata, prijave za EU fondove i namicanje sredstava, finansijski menadžment i upravljanje projektnim ciklusom, itd. Većina treninga se nudi samo u većim gradovima.

Organizacije civilnog društva su bile uključene u partnerstva s vlastima tokom 2018. godine. Na primjer, OCD i Vijeće ministara BiH su surađivali u formiranju Savjetodavnog tijela Vijeća ministara Bosne i Hercegovine za saradnju s nevladinim organizacijama, u skladu sa Sporazumom o saradnji sa civilnim društvom u BiH iz 2017.

godine. OCD i javni službenici su zajedno radili kako bi prezentirali i naučili koristiti platformu za e-konsultacije. Odnos između OCD i profitnog sektora i dalje je slab prvenstveno zbog ograničenih kapaciteta OCD-a i slabe ekonomske situacije sa kojom se profitni sektor i dalje suočava.

JAVNI IMIDŽ: 3.5

Izgradnji mini hidroelektrane na rijeci Kruščici. Protesti u Sarajevu i Banja Luci također su dobili značajnu medijsku pokrivenost, pokazujući da mediji prepoznaju ulogu OCD i neformalnih udruženja koju ona mogu igrati u društvenom aktivizmu.

Uz pomoć USAID-a, IMEP je podržao napore da se stvori pozitivan imidž i podigne svijest javnosti o važnosti civilnog društva, građanskog aktivizma i hrabrosti kao važnih elemenata demokratskog društva. Na primjer, Media Lab je multimedijalni prostor koji služi kao mjesto za učenje, informiranje i okupljanje mladih kreativnih osoba. Oprema nudi kvalitetnu tehničku podršku za korisnike grantova i sve ostale koji žele da se uključe u građansko novinarstvo. Osim toga, IMEP je podržao web stranicu i mobilnu aplikaciju koja je omogućila zainteresiranim pojedincima da kreiraju vlastite vijesti i informacije usmjerene na građanski aktivizam i lokalne probleme. Javnost nema uvijek jasno razumijevanje uloge OCD u demokratskom društvu. Uopšteno govoreći, ljudi su više zainteresovani za aktivnosti koje su direktno povezane samo sa njihovim ličnim interesima nego sa naporima drugih, koliko god oni bili potencijalno vrijedni i korisni za šиру zajednicu. Centri civilnih inicijativa (CCI) prezentuju rezultate monitoringa rada vlasti na državnom, entitetskom i kantonalm nivou, te na taj način jačaju povjerenje građana u organizacije civilnog društva i njihov rad.

Izvršna i zakonodavna vlast, posebno na općinskom i kantonalm nivou, i dalje ima pozitivnu percepciju OCD, posebno onih s kojima surađuju na zajedničkim projektima i inicijativama. Ova percepcija organizacija civilnog društva je vidljiva u angažmanu OCD u radnim grupama lokalnih vlasti u 2018. godini, i sve više, pružanjem usluga državnim strukturama od strane istaknutih aktivista civilnog društva koji su angažovani kao savjetnici ili autori dokumenata kojima se kreiraju politike. Državni službenici moraju ispunjavati godišnje planove za kontinuirano obrazovanje, a predstavnici OCD često djeluju kao treneri u svojim područjima specijalnosti.

OCD aktivno koriste društvene mreže, uglavnom Facebook i Twitter, kako bi promovisale svoj rad. Međutim, organizacije civilnog društva često nemaju vještine da kvalitetno prezentiraju svoje rezultate u javnosti, što djelomično objašnjava izostanak jasnog razumijevanja uloge koju civilno društvo igra od strane javnosti.

Samoregulacioni mehanizmi unutar civilnog društva su u fazi razvoja. Etički kodeks za organizacije civilnog društva u BiH, razvijen je i promovisan u 2017. godini, a na kraju 2018. godine imao je 115 potpisnika. Mali broj udruženja

Javni imidž OCD-a ostao je nepromijenjen u 2018. godini. OCD-i su i dalje izuzetno angažirane u javnom životu i primaju značajnu medijsku pažnju. U principu, javni i privatni, elektronski i štampani mediji su od predstavnika OCD-a tražili da daju komentare o aktuelnim događajima i nudili prostor organizacijama civilnog društva da prezentiraju svoje analize, studije i rezultate monitoringa i evaluacije. Mediji su veliku pažnju posvetili ulozi koalicije "Pod lupom" tokom izbora 2018. godine. Organizacije civilnog društva su takođe privukle pažnju medija za svoj rad na nizu projekata usmjerenih na energetsku efikasnost, zagađenje zraka i vode, ekološke prijetnje pri izgradnji mini-hidroelektrana. Na primjer, značajno i kvalitetno medijsko izvještavanja o naporima grupe žena okupljenih u neformalnu organizaciju "Hrable žene iz Kruščice" doprinijelo je zaustavljanju aktivnosti na

objavljuje godišnje programe i finansijske izvještaje na svojim web stranicama, iako ovi dokumenti pomažu u izgradnji povjerenja javnosti i sve pozitivnijem imidžu organizacija civilnog društva.

Stavovi prezentirani u tekstu su isključivo stavovi panelista i ostalih projektnih istraživača te ne odražavaju neophodno poglедe USAID ili FHI 360